

VU Research Portal

Jezus: mens van vlees en bloed

Lietaert Peerbolte, L.J.

published in

Woord en dienst
2015

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Lietaert Peerbolte, L. J. (2015). Jezus: mens van vlees en bloed. *Woord en dienst*, 64(4), 32-33.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Mens van vlees en bloed

De afgelopen tijd is er veel te doen geweest over het boek van Edward van der Kaaij, die stelt dat Jezus nooit bestaan heeft maar een mythische uitvinding van het vroegste christendom is. Elders zal ik uitvoeriger op het boek ingaan, maar gezien de commotie die het veroorzaakt heeft, is een korte bespreking van de zaak die het aansnijdt hier toch op haar plaats.

Bert Jan Lietaert Peerbolte

Veel boeken vallen wetenschappelijk niet serieus te nemen en helaas geldt dat ook voor *De ongemakkelijke waarheid van het christendom. De echte Jezus onthuld* (Boekscout.nl, Soest 2015) van Edward van der Kaaij. Het boek is slordig geschreven, de argumentatie faalt op tal van punten en bovendien wordt het gekenmerkt door een kwaadaardig soort *framing*. Met 'framing' bedoel ik dat de auteur iedere vorm van kritiek op het boek van tevoren pareert door deze kritiek te karakteriseren als arrogantie van het wetenschappelijke establishment of onwil tot nadenken van kerkelijke kant. De auteur plaatst 'de wetenschap' – blijkbaar doelt hij hiermee op professionele exegeten en historici

Van der Kaaij past een kwaadaardig soort framing toe

die hij vanwege hun academische positie gemakshalve maar direct arrogantie toedicht – in een kwaad daglicht en dat is kwalijk. Het boek past met deze vileine tendens in de stortvloed van publicaties

die de 'echte waarheid' over het vroege christendom willen 'onthullen'. Daarbij wordt, interessant genoeg, 'de kerk' van alle eeuwen gezien als een instituut dat via een complot een leugen in leven gehouden heeft. 'De wetenschap' wordt weggezet als belanghebbend instituut dat het desbetreffende complot onder de pet heeft weten te houden. De ondertitel die Van der Kaaij heeft gekozen zegt in dit opzicht genoeg.

Complot-denken

Van der Kaaijs boek is niet alleen kwaadaardig in de wijze waarop het kerk en wetenschap wegzet als medeplichtigen in een complot, het is ook nog eens bijzonder slecht onderbouwd. Laten we in dit kader eens bezien welke argumenten gebruikt worden om een uitspraak te doen over de vraag of Jezus daadwerkelijk geleefd heeft of niet.

Daarbij wil ik een kanttekening maken. Ik ga op twee zaken niet in. Ik ga niet in op de vraag of Jezus nu leeft of niet – dat is een geloofsvraag die buiten het bestek van dit artikel ligt. En ik ga ook niet in op de vraag of een dominee met de opvattingen van Van der Kaaij in de Protestantse Kerk als predikant een plek zou moeten hebben of niet – ik ben competent noch bevoegd in die zaak een uitspraak te doen.

Bijbelse bronnen

Jezus van Nazaret heeft ons geen geschriften van zijn hand nagelaten en materiële overblijfselen hebben we evenmin van hem. Wat we wel over hem hebben, is ofwel door zijn volgelingen over hem geschreven (bijvoorbeeld de evangeliën), ofwel door niet-christenen bericht als toelichting van een historische situatie die zij beschreven. Ik loop de belangrijkste bronnen na.

Als bekend, bevat de canon van het Nieuwe Testament vier evangeliën: Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes. Deze vier evangeliën geven ieder een theologisch en narratief beeld van Jezus en van zijn optreden, waardoor de vraag wat er nou precies gebeurd is tijdens Jezus' leven zich moeilijk laat beantwoorden. Naast de canonieke evangeliën zijn er legendes en

aan Jezus toegedichte uitspraken te vinden in buiten-canonieke geschriften van het vroege christendom. Denk hierbij aan het evangelie van Thomas, het Protevan-gelie van Jacobus en de vele, vele andere geschriften uit de eerste drie eeuwen. Opvallend genoeg is de enige uitspraak die Paulus in zijn brieven doet over de historische Jezus, dat het niet langer nodig is 'Christus te kennen naar het vlees' (parafrase naar 2 Kor 5:16, NBG '51). Met andere woorden: kennis van de historische Jezus is voor Paulus niet relevant. Het zou interessant zijn op dit vers uitgebreid in te gaan, maar dat kan hier niet. Christelijke bronnen zijn er duidelijk over: Jezus was een historische persoon, een mens van vlees en bloed.

Externe bronnen

Voor de hypercriticus die liever gelooft in complotten dan in de historische betrouwbaarheid van christelijke bronnen, zijn niet alleen de evangeliën geen bewijs dat Jezus ooit bestaan heeft. Ook niet-christelijke auteurs over Jezus vormen dat niet. Tacitus, Suetonius en Plinius kunnen weliswaar over Jezus schrijven, maar ze spellen zijn naam nog niet eens correct en weten duidelijk niet van de hoed en de rand. Hun rapporten gaan terug op christelijke overleveringen en zijn derhalve niet onafhankelijk. Het getuigenis van de joodse historicus Flavius Josephus valt weg te zetten als 'valse toevoeging' (Van der Kaaij, 69). En zo houden we in het geheel geen materiaal over de historische Jezus over. Bijgevolg zou het dus wel eens zo kunnen zijn dat Jezus nooit geleefd heeft. Van der Kaaij trekt deze conclusie inderdaad.

Pijnlijke fouten

Bovenstaande redenering gaat op twee cruciale punten pijnlijk de fout in. Het eerste punt is dat van iedere christelijke bron wordt aangenomen dat het beeld dat erin geschilderd wordt 'vals' is, in de zin van 'historisch onjuist'. Ook het materiaal van de genoemde niet-christelijke auteurs zou uiteindelijk te herleiden zijn tot het vervalste en gehistoriseerde 'mythische' materiaal dat de vroegste christenen

geproduceerd zouden hebben in hun pogingen het door hen aanbeden verzin-sel te laten incarneren in een mens van vlees en bloed.

Het tweede waarin deze wijze van redeneren de plank misslaat, is dit: de constatering dat de evangeliën over Jezus spreken in geloofstaal die ook elders in de oudheid voorkomt – en dan voor andere personen of godheden dan Jezus – leidt niet automatisch tot de conclusie dat de historiciteit van Jezus dan ook betwist zou moeten worden. Dat is een loze gevolgtrekking.

Slecht onderbouwd

Wanneer een mening verpakt wordt in de vorm van een boek, lijkt die mening automatisch goed onderbouwd. Dat is evenwel niet het geval. Er is onderscheid tussen een mening en een onderbouwd inzicht. Uiteraard mag iedereen een mening hebben. Voor mijn part meent u dat Jezus van Mars kwam. Een onderbouwd inzicht behoeft echter een argumentatieve rechtvaardiging. Zoals in de loop van de wetenschapsgeschiedenis van de negentiende en twintigste eeuw al gebleken was, valt de gedachte dat Jezus nooit bestaan heeft wetenschappelijk onvoldoende te onderbouwen om haar serieus te nemen.

Gebruik van geloofstaal ondergraaft de historiciteit van Jezus niet automatisch

De Britse literatuur- en religiecriticus Christopher Hitchens zei ooit: 'Iedereen heeft een boek in zich en dat is precies waar het in de meeste gevallen ook zou moeten blijven.' Het boek van Edward van der Kaaij valt zonder twijfel in deze categorie.

Prof. dr. Bert Jan Lietaert Peerbolte is hoogleraar Nieuwe Testament aan de Vrije Universiteit Amsterdam.